

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. VIII. De Invitatorio. Cur Psalmus nonagesimus quartus, & quo ritu nocturnis vigiliis praemittatur. Brevis ejusdem Psalmi explicatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

Dei cum solemnibus cantico *Alleluia*. Ut autem mea sit efficacior exhortatio, non meis, sed (u) Augustini verbis peroro. Hortamur vos, ut laudatis Deum, & hoc est, quod nos omnes dicimus, quando dicimus *Alleluia*: Sed laudate de totis votis, id est ut non solum lingua vestra, & vox laudet Deum; sed & conscientia vestra, vita vestra, facta vestra. Etenim laudamus modò in Ecclesia, quando congregamur: cum quisque discedit ad propria, quasi cessat laudare Deum. Non cesset bene vivere, & semper laudat Deum: nam si à vita bona nunquam declines, lingua tua tacet, vita tua clamat, & aures Dei ad cor tuum. Ergò, fratres, non tantum ad sonum attendite, cum laudatis Deum, toti laudate: Cantet vox, cantet vita, content facta.

§. VIII.

DE INVITATORIO.

Cur Psalmus nonagesimus quartus, & quo ritu nocturnis vigiliis præmittatur. Brevis ejusdem Psalmi explicatio.

I. Sicut buccinæ sonitu, tubarumque clangore dispersæ militum classes congregari solent ad ineundum cum hoste certamen; ita nobis, quorum cæcus sicut castrorum acies ordinantur, ante prolixioris nocturnæ Psalmodiæ decursum super omnem classici sonum Spiritus sanctus per os Prophetæ potenter intonat dicens, *Venite exultemus Domino*. Hunc Psalmum semper nocturnis vigiliis præmittit Ecclesia, addita brevi Antiphona, quam Invitatorium ex ipso Psalmi argumento nuncupamus. Quis enim aded perfectus in hac fragili carnis mollitie reperitur, qui adversus potestates tenebrarum harum in tenebris dimicaturus divini ver-

u Aug. hom. 16. inter 50.

bi non egeat adjuvari præsidio, sublevari incitamento? Quia verò ad cœlestes delicias solis victoribus promissas æqualiter omnes invitati, non omnes tamen invitantis vocem æquali fervore subsequuntur: ideo ipsa Invitatorii prælusio, qua diversimodè pro varietate Officiorum, vel ad adorandum Dominum Deum nostrum, vel ad plorandum coram eo qui fecit nos, vel ad ejus gloriam in Sanctis suis prædicandam solemniter invitamur, non post singulas Psalmi sectiones integro perfectoque modulamine repetitur; sed integra quidem sexies, dimidiata verò tertio iteratur. Senarius enim numerus primus ex omnibus, qui infra decem sunt, perfectus est; quia ex partibus aliquotis, ut aiunt, simul combinatis, ex uno scilicet, duobus, & tribus perfecte resultat: præterquam quod ex proportione duplici constare dignoscitur, quæ diapason facit omnium consonantiarum perfectissimam. Senaria igitur, eaque integra Invitatorii repetitio illis propriè competit, qui & perfecte cum cordis exultatione Dei laudibus insistere satagunt, & per charitatis studium alios adhuc imperfectos, pro quibus diminuta fit Invitatorii iteratio, ad communem Dominum ferventer collaudandum hortantur, ut sicut Spiritus, & Sponsa dicunt, Veni, ita qui audit dicat, Veni: & omnes pariter unius moris, & oris psallant cum jucunditate, *Venite exultemus Domino.*

(a) Marcus Gazæus Diaconus, qui vivebat anno Domini 430. processionem describit Christi fidelium Psalmum *Venite exultemus* concinentium, & in versiculorum Psalmi intercensione dicentium *Alleluia*, quæ modulatio quandã Invitatorii speciem repræsentat. Scribit quoque (b) Amalarius hunc Psalmum se audisse Constantinopoli in Ecclesia S. Sophiæ in principio Missæ celebrari. Solet Ecclesia Romana Invitatorium omittere in solo Officio Epiphaniæ, qui ritus antiquissimus est, teste Alcuino & Hugone, tum quia totum officium est

a Marc. Gaz. in vita S. Porphyrii. b Amalar. de Ord. Antiphonar. c. 21.

de vocatione gentium, ut docet (c) Bonaventura, & ea verba frequentius iterantur, Venimus adorare eum: tum quia idem Psalmus in tertio nocturno cantatur, inconueniens autem esset bis in eodem officio eundem Psalmum recitari. Nos vero qui ex præscripto regulæ nostræ in tertio nocturno tria Cantica è veteri Testamento psallimus, ipsa etiam Apparitionis die Invitatorium more solito decantamus. In Officio Mozarabo S. Isidori Invitatorium appellatur sonus. In regula Monachorum (d) Auctore Anonymo, quem Magistrum vocant, versus apertionis nuncupatur, sive Responsorium hortationis.

II. *Venite exultemus Domino.* Invitat, ait (e) Augustinus, ad magnas epulas exultandi non sæculo, sed domino. Nisi enim esset in hoc sæculo exultatio mala, quæ distinguenda est ab exultatione bona, sufficeret dicere Venite exultemus, sed breviter distinxit. Quid est benè exultare? domino exultare. Ergo exultatio mala est exultare sæculo, exultatio bona est exultare deo. Piè debes domino exultare, si vis securus mundo insultare. Hæc Augustinus. Quibus autem, & à quo dicitur Venite? Certè non potest fideliter dicere Venite, nisi ille qui jam viam intravit mandatorum Dei, qui jam exultans Domino alios, qui per somnolentiam, distractionem, vel vanitatem longè facti sunt ferventer invitat, ut veniendo propinquent, propinquando accedant, accedendo exultent: ne fortè inter illos computentur, de quibus scriptum est, (f) *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Clamant membra diaboli, (g) *Venite, fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter: Venite, opprimamus pauperem, circumveniamus justum.* Clamant membra Christi, (h) *Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob.* Venite exultemus Do-

c Bonav. in Ps. 94. d Magister regulæ cap. 44. e Aug. in Psalm. 94. f Marth. 15. 18. g Sap. 2. 6. h Hierem. 18. Isai. 2. 3.

mino, à quo facti sumus. Quò disceditur? Quem sequimini? Diabolum decipientem, mundum deficientem, carnem inficientem? Convertimini, & venite. Quò? vel unde? Ex vobis in vos ipsos: non enim locorum mutatio, sed conversio sensuum lætitiæ divinæ æternam preparat mansionem. Ergo venite exultemus Domino. Sed ubi est illud, ait (i) Chrysológus, *Beati qui lugent, & Væ vobis qui ridetis*? Planè beati qui lugent mundo, & væ qui rident mundo: sed beati qui exultant Domino, qui nesciunt de rapinis, nesciunt de fraudibus, nesciunt lætari de lacrymis populorum. Hæc sit autem exultatio nostra, inquit [κ] Valerianus Cemeliensis Episcopus, ut diu noctuque lætemur in Domino. Hoc est autem exultare, mandatis Domini tota mente servire. *Jubilemus Deo saluari nostro*, à quo redempti, & liberati sumus. *Jubilemus* vincentium vox est, quia igitur vicit piorum chorus impiorum superbiam, meritò ad triumphalem Hymnum Deo psallendum victrix justorum turma incitatur. Porrò quod sequitur, *Praoccupemus faciem ejus in confessione*, dupliciter intelligi potest. Duplex enim est confessio. Est confessio laudantis ad honorem pertinens ejus qui laudatur; est confessio gementis ad pœnitentiam spectans ejus qui confitetur. Ad confessionem laudis vocantur perfectiores. Nos autem imperfecti ad pœnitentiam excitamur, quia non est speciosa laus in ore peccatoris. Preveniamus ergo faciem Dei in confessione, confiteamur Patri, ne judicem sentiamus: dicamus indulgentiæ tempore delicta nostra, ne severitati cogamur exolvere, quæ tacemus. *Et in psalmis jubilemus ei*. Exigit Psalmographus jubilationem tanquam conditionem præcipuam ad dignè psallendum: hilarem enim datorem diligit Deus, & beatus dicitur populus qui scit jubilationem. *Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos*. Rationes

† Chrysol. ser. 40. & Valerian. hom. 10.

affert cur laudandus sit Deus. Quia magnus est super omnes Angelos, & Principatus, Rex Regum, & Dominus dominantium. *Quoniam non repellet Dominus plebem suam. Eum (l)* inquit, *qui venit ad me, non ejiciam foras. Quia in manu ejus sunt omnes fines terra, & altitudines montium ipsius sunt.* Nihil est tam abditum in rerum natura, nihil tam eminent, & elevatum, quod non sublit ejus arbitrio, præsentia, & potestati. *Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridam fundaverunt manus ejus.* Ne fortè timeas ab altitudine maris demergi; & multitudine tribulationum ultra vires aggravari: Scito quoniam ipsius est mare, & non permittet fluctus ejus nimia perturbatione sævire, sed faciet cum tentatione proventum, ut possis sustinere. Quod si mentis ariditatem pertimescis, quia exaruit sicut testa virtus tua, accede ad Dominum, & dic illi, Anima mea sicut terra sine aqua tibi: & veniet super te gratia ejus, sicut imber temporaneus, & serotinus, ut fructum afferas in patientia: nam & aridam fundaverunt manus ejus. Propterea *Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino qui fecit nos.* Jam commemoratis Dei laudibus & beneficiis concurramus omnes alacriter ad Dominum: illum solum adoremus, illi soli procidamus, illi per humilem subjectionem curvemus genua. Sola enim illa virtus, ait (m) Leo Pontifex, illa sapientia, illa est colenda majestas, quæ universitatem mundi creavit ex nihilo, & in quas voluit, formas, atque mensuras terrenam, cælestemque substantiam omnipotenti ratione produxit. Sol, Luna, & sidera sint commoda utentibus, sint speciosa cernentibus; sed ita ut de illis gratia referantur Auctori, & adoretur Deus qui condidit, non creatura quæ servit. Quod si solliciti sumus de peccatis, quæ nos elongarunt à Deo, faciamus quod ait Propheta, *Ploremus coram Domino qui fecit nos.* Etenim lacrymæ, teste

^l Joan. 6. 37. ^m Leo Magn. ser. de Nat. Domini.

(n) Maximo Taurinensi Episcopo, tacitæ quodammo-
do preces sunt: veniam non postulant, & merentur,
causam non dicunt, & misericordiam consequuntur:
nisi quod utiliores lacrymarum preces sunt, quam ser-
monum, quia sermo in precando fortè fallit, lacryma
omnino non fallit. Adoremus igitur, & ploremus: rur-
sum ploremus, & adoremus: *Quoniam ipse quidem est
Dominus Deus noster; nos autem populus ejus, & oves pas-
cuae ejus. Ipse pastor, nos greges: ipse custos, nos oves.
Ipse nos regit ipse irrigat, ipse vivifica subministrat ali-
menta. Utrum verò inter oves Domini numerari possi-
mus, ex hoc quod sequitur cognoscemus. Hodie si vo-
cem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in irri-
tatione, secundum diem tentationis in deserto, ubi tentave-
runt me patres vestri, probaverunt & viderunt opera mea.*
(o) Oves meae, ait Pastor, vocem meam audiunt, & ego
cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do
eis. Ad hædos autem dictum est, *Vocavi & renuistis* (p)
Quare in hac die salutis in hoc tempore acceptabili, si
vocem Domini audieritis, vel vocantis per internam al-
locutionem, vel clamantis in virtute, & magnificentia,
vel in sibilo auræ tenuis susurrantis: audite monen-
tem, sequimini trahentem, nolite rebellantem patrum
vestrorum proterviam imitari, de quibus scriptum est
(q) *Cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent le-
gem. Et illi quidem terga verterunt Deo, cum ipse nun-
quam misericordiæ suæ beneficia ab eis substraxerit.*
Nam *Quadragesima annis, dicit Dominus, offensus fui
generationi huic, jurgatus sum cum populo isto, prox-
imus sum fui illi in signis, & mirabilibus: Et dixi, semper hi
errant corde, semper corde obdurato in peccatis conten-
tiosè egerunt adversum me. Ipsi vero non cognoverunt vias
meas, opera mea, & præcepta, vias vitæ, & semitas
salutis: quibus juravi in ira mea, si introibunt in requiem
meam.* Irrevocabili nimirum sententia decrevi, ne in

terram quietis, quam promiseram Patribus eorum, ingrederentur. Ingens pœna hæc est, horrendumque supplicium adversus impios, qui vocem Domini contemnunt audire. Magnus terror, ait (r) Augustinus, ab exultatione cœpimus, sed ad magnum timorem conclusit Psalmus iste. Jurantem hominem debes timere, ne propter jurationem faciat, quod contra voluntatem ejus est: quanto magis Deum, qui nihil temerè jurare potest? Ecclesia itaque à spiritu veritatis edocta nocturnæ precis initio hunc Psalmum decantat, ut discamus exultare Domino cum tremore, quasi hilares, sed nondum securi. Quia verò benè cœpisse dimidium operis fecisse est, maximo operè studendum est, ut hoc solemne nocturnæ synaxis exordium pio mentis affectu, & sincera cordis intentione percurramus, omnes creaturas Dei ad ejus laudes nobiscum decantandas alacriter invitantes.

§. IX.

DE HYMNIS.

Hymnorum usus antiquissimus. De Hymnis Orphei. Varia genera Hymnorum. Laudantur Hymni ex sacris, & profanis Auctoribus. Quid sit Hymnus. Quo ritu Hymni cantari soleant.

I. **N**ULLI dubium est Hymnorum usum antiquissimum esse. Homerus enim, & illo majores natus Linus, Musæus, Callimachus ingentem illorum Deorum turbam pluribus, iisque doctissimis Hymnis celebrarunt, quorum venustatem etiam nunc vel ipsi sapientissimi viri admirantur. Auctor est Pausanias in Bœoticis Licium Oden primum omnium Hymnos composuisse. (a) Alii hunc primatum Anthi Anthedonio tribuunt. Sed quicquid sit de primo Hymnorum Au-

r Aug. in hunc ps. a Scaliger lib. 1. Poetic. c. 45.